

Pehe: Přímá volba by otevřela cestu do nejvyššího úřadu osobnostem

Prezidentův mandát nespočívá pouze v počtu hlasů odevzdaných poslanci, ale i v podpoře občanů

Volby prezidenta republiky vpadly do období jisté politické krize. To jistě také negativně ovlivnilo tento důležitý státní akt. Přes různé názory si občané oddechli, když byl opět zvolen Václav Havel. O volbě samé, o budoucnosti tohoto úřadu i o politické krizi u nás hovořily ZN s vedoucím Politického odboru Kanceláře prezidenta republiky JIŘÍM PEHEM.

■ Je po volbě prezidenta. Jaký nechala dojem ve vás?

•Styl volby ve mně zanechal dojem určité trapnosti, neboť si myslím, že volba neměla tak důstojný průběh, jaký by měla mít. Pokud jde o výsledek, tak si myslím, že dopadla tak, jak se předpokládalo. Václav Havel byl zvolen, i když ne takovým rozdílem, jaký bychom si ve většině případů přáli.

■ Co říkáte tomu, že senátoři za ODS v létě předběhli dokonce koalici a podali sami návrh na Václava Havla jako prezidenta. Nyní jej vlastně nevolili?

•Nejsem si jist, zda ho nevolili, neboť volba byla tajná. Pokud ho nevolili, tak si myslím, že tam vystupuje na povrch to, co charakterizovalo volbu. Tedy určitá malost, určité partikulární ukřivdní na základě konkrétních partikulárních věcí, které se staly mezi vyhlášením podpory pro jeho kandidaturu a jeho volbou a ovlivnily poslance a senátory, že mají hlasovat jinak. Já jsem však neviděl od léta do volby žádný zvláštní posun v názorech prezidenta. To, co řekl v rudolfinském projevu, říká vždy. Pouze to řekl v jiném kontextu. Otázka kontextu však není jeho problémem, ale právě těch lidí, kteří ho nakonec nevolili. Protože kontext byl takový, že dokud byl Václav Havel prezidentem vedle silného, sebevědomého Václava Klause, tak bylo možné všechny stejné kritiky, které zazněly v rudolfinském projevu, smést ze stolu jako sny naivního idealisty. Najednou to nebylo možné udělat. To vyvolalo konflikt.

■ Volby byly těsné. Neovlivní to prezidentův mandát?

•Prezidentův mandát nespočívá pouze v počtu hlasů odevzdaných poslanci, bude spočívat také v obrovské podpoře občanů. Ve srovnání s jakoukoliv jinou demokratickou zemí je ta podpora nesrovnatelná.

■ Podle průzkumů veřejného mínění občané skutečně Havlovi důvěřují. To znamená, že poslanci nerespektovali vůli voličů. Je i ve světě běžné, že do volby silně

zasáhnou osobní politické ambice či uražená ješitnost?

•Toto je podstata parlamentní demokracie. Lidé si volí své zástupce ne proto, aby se zcela bezmyšlenkovitě řídili veřejným míněním, ale protože jim věří. Že mají schopnost sami rozhodovat. Momenty, které pak do toho vstupují, tedy to zda rozhodování bylo učiněno na základě kvalifika-

ného úsudku nebo na základě uražené ješitnosti – to je důležité, ale pouze pro voliče, kteří by to měli rozeznat a podle toho se zařídit.

■ Silní hlasy pro přímou volbu prezidenta. Jaký je váš názor?

•Jsem jednoznačně pro přímou volbu prezidenta a nyní to mohu říci mnohem jasněji, než bych o tom mluvil před volbou Václava Havla, neboť Václav Havel už po tomto volebním období prezidentem nebude. Takže to není kampaně za něj, ale pro českého prezidenta.

Podle mého názoru zde totiž

existuje nepřekonatelný rozpor v tom, jak je prezident volen a co má reprezentovat. Prezident je volen stranami a přitom má být nadstranícký. Není možné, aby takovýto prezident, pokud se nestáhne do úplného ústraní, za své volební období, a to i v případě, že se nebude vůbec k ničemu vyjadřovat, nešlápl někomu na palec. Rozpor je v tom, jak se v takovém systému prezident má a může chovat. Takový systém diskvalifikuje všechny významné vysloužilé politiky, protože pokud jde o osobu velmi populární, ale přesto prošla nějakou partikulární politickou stranou, nemá v tomto systému šanci být zvolena. V Parlamentu se pro ni nenajde potřebná většina. Pokud systém nezměníme, pak v budoucnosti si dovedu představit jako českého prezidenta pouze někoho, kdo bude dostatečně neutrální a bezvýrazný. Jen na takové osobě se politické strany dokáží shodnout. To by však mohlo v budoucnu funkci prezidenta diskvalifikovat. Prezidentství však vyžaduje autoritu a výraznou osobnost, aby mohla řešit třeba takovou krizi, jaká je dnes u nás.

■ Čtvrtěční jednání u prezidenta neposunulo názor stran na způsob předčasných voleb, ani nevyjasnilo, zda dostane vláda premiéra Tošovského důvěru. Jak se díváte na současnou situaci?

•Pokud vláda premiéra Tošovského nedostane důvěru, musí se postupovat standardním způsobem, který je zakotven v ústavě. Pan prezident bude velmi pečlivě vybírat předsedu vlády, který by měl alespoň nějakou šanci sestavit vládu. To ovšem může trvat i několik měsíců, a pak by se politické strany musely rozloučit s předčasnými volbami v červnu, možná dokonce i v listopadu. Pokud politické strany najdou dostatek rozvahy, aby sledovaly cestu, která se zdá nejschůdnější, tedy neprojednání zákona, se kterým by byla spojena důvěra vlády, pak prezident dodrží slib a rozpustí Parlament a volby budou v červnu. Třetí cestou je pak změna ústavy, ke které by nakonec i přes momentální hádky politické strany mohly najít dostatek vůle. Domnívám se však, že ať se zvolí kterákoliv cesta, předčasné volby budou.

ŠÁRKA HELMICOVÁ

STYL VOLBY prezidenta ve mně zanechal dojem určité trapnosti, neboť si myslím, že volba neměla tak důstojný průběh, jaký by měla mít, řekl politik Pehe.
Foto ZN LEOS CHODURA